

Savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveika institucinės socialinės pagalbos teikimo procese

Loreta Kumžienė

*Šiaulių valstybinė kolegija, Socialinio darbo studijų programos absolventė
Šiaulių valstybinė kolegija / Higher Education Institution, Graduate of the Social Work study program*

Inesė Ratnikaitė

*Šiaulių valstybinė kolegija, Socialinio darbo katedros lektorė, socialinių mokslų daktarė
Šiaulių valstybinė kolegija / Higher Education Institution, Lithuania; Lecturer at the Department of Social Work, Doctor of Social Sciences
i.ratnikaite@svako.lt*

Anotacija

Straipsnyje analizuojami savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveikos ypatumai institucinės socialinės pagalbos teikimo procese. Išnagrinėti teoriniai senyvo amžiaus asmens institucijoje aspektai bei savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveikos galimybės institucinėje globoje. Interviu būdu apklausti 3 savanoriai ir 7 senyvo amžiaus asmenys. Atskleisti savanorių sąveikos su senyvo amžiaus asmenimis patiriami iššūkiai ir tobulinimo kryptys.

Reikšminiai žodžiai: socialinis darbas, savanorystė, senyvo amžiaus asmuo, institucinė globa.

The interaction of the volunteer and the elderly in the process of providing institutional social care

Summary

The article presents the features of interaction between a volunteer and an elderly person in the process of providing institutional social assistance. The theoretical aspects of an elderly person in an institution and the possibilities of interaction between a volunteer and an elderly person in institutional care are considered. 3 volunteers and 7 elderly persons were interviewed. Challenges and directions for improvement of the interaction of volunteers with the elderly are revealed.

Keywords: social work, volunteering, elderly person, institutional care.

Įvadas

Temos aktualumas. Gyventojų senėjimo procesas turi įtakos socialinių, globos ir kitų paslaugų poreikio didėjimui. Neretai senyvo amžiaus asmenys susiduria su situacija, kai dėl sveikatos problemų ar kitų priežasčių jiems reikalinga nuolatinė priežiūra, todėl renkasi institucinę globą (Charenkova, 2020).

Kvieskienė ir kt. (2015) pastebėjo, kad susiduriama su iššūkiu, kaip, didėjant institucijose globojamų senyvo amžiaus asmenų skaičiui, užtikrinti jų asmeninių poreikių tenkinimą, teikiamų paslaugų kokybę bei sudaryti aktyvaus ir sveiko senėjimo sąlygas. Nors socialinės globos įstaigoje senyvo amžiaus asmenims turėtų būti teikiamos įvairios paslaugos, kurios patenkintų tiek bazinius, tiek ir socialinius poreikius, tačiau praktikoje, anot Gečienės ir Gudžinskienės (2018a), slaugos darbuotojai dažniau orientuojasi į bazinių poreikių tenkinimą, kitus poreikius paliekant nuošalyje. Tokia situacija susidaro dėl įvairių priežasčių, viena iš tokių – spartesnis pagalbos poreikio didėjimas, lyginant su žmoniškųjų išteklių, kurie teikia pagalbą, didėjimu. Todėl kyla papildomos pagalbos poreikis.

Esant tokiai situacijai, vienas iš geriausių ir efektyviausių žmoniškųjų išteklių teikti paslaugas – savanoriai, kurie didele dalimi kompensuoja pagalbos trūkumą (Paplauskienė, 2021). Savanorio teikiama pagalba nepaprastai reikšminga užtikrinant įvairiapusišką, kokybišką, savalaikę ir senyvo

amžiaus asmens poreikius atitinkančią priežiūrą. Teikiant pagalbą, savanoris turi būti tinkamai pasiruošęs, būti motyvuotas, gebėti užmegzti santykius su senyvo amžiaus asmenimis, atliepti jų poreikius, gebėti dirbti komandoje su kitais asmenimis, teikiančiais pagalbą, tačiau ne visuomet tai pavyksta, todėl patiriamas neigiamas emocinis krūvis, įtampa, susiduriama su ribotų išteklių problemomis ir kt. (Masaitienė ir Sinkevičienė, 2021).

Tyrimo problema. Senyvo amžiaus asmenų gyvenimas globos institucijoje yra aktuali tema, tačiau nėra atliekama tyrimų apie tai, kokia savanorių bei senyvo amžiaus asmenų tarpusavio sąveika ir ar nėra senyvo amžiaus asmenų bei savanorių sąveiką ribojančių kliūčių.

Probleminiai tyrimo klausimai: Kokie senų ir pagyvenusių asmenų bei savanorio tarpusavio santykiai ir ryšys? Kokias paslaugas savanoris teikia seniems ir pagyvenusiems asmenims, gyvenantiems globos įstaigose? Kaip savanorio teikiama pagalba prisideda prie senyvo amžiaus asmens gyvenimo kokybės? Kas kelia didžiausius iššūkius (riboja), užtikrinant teigiamą savanorio ir senyvo amžiaus asmens, globojamo institucijoje, tarpusavio sąveiką? Kokios savanorio bei senų ir pagyvenusių asmenų, gyvenančių globos įstaigose, tarpusavio sąveikos tobulinimo kryptys?

Tyrimo tikslas – ištirti savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveikos ypatumus institucinės socialinės pagalbos teikimo procese.

Tyrimo uždaviniai:

1. Aptarti senyvo amžiaus asmens ir savanorio sąveikos globos institucijoje teorinius aspektus;
2. Identifikuoti savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveikos galimybes institucinėje globoje;
3. Nustatyti savanorių sąveikos su senyvo amžiaus asmenimis patiriamus iššūkius ir tobulinimo kryptis.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros ir dokumentų turinio analizė, savanorių ir senyvo amžiaus asmenų apklausa pusiau struktūruoto interviu metodu, interviu rezultatų analizė: reikšminių teiginių kategorizavimas, sisteminimas, interpretavimas ir apibendrinimas.

Senyvo amžiaus asmenų ir savanorio sąveikos globos institucijoje teoriniai aspektai

Senyvo amžiaus asmuo į globos įstaigą patenka todėl, kad nebegali tinkamai savimi pasirūpinti ir nebeturi kitos išeities (niekas kitas jam nebegali padėti užtikrinti savarankiškumą namuose) (Charenkova, 2020). Senyvo amžiaus asmenims, kurie yra nesavarankiški, specializuotuose slaugos ir socialinės globos namuose ir/ar specialiuosiuose socialinės globos namuose teikiama visuma paslaugų bei kompleksinė, nuolatinė specialistų priežiūros reikalaujanti pagalba. Didžioji dalis teikiamų paslaugų apima bazinę pagalbą (apgyvendinimo, maitinimo, higienos, sveikatos priežiūros ir kt.). Taip pat teikiamos ir tokios paslaugos, kurios padeda senyvo amžiaus asmenims nepamiršti kasdienio gyvenimo įgūdžių (savitvarka, sveika gyvensena, ruošos darbai, biudžeto planavimas ir tvarkymas, apsipirkimas ir kt.) bei darbo įgūdžių ir užimtumo (siuvimas, mezgimas, kt.) (Socialinių paslaugų katalogas, 2023).

Nuo to, kiek ir kokių senyvo amžiaus asmenys gauna paslaugų globos įstaigoje, priklauso jų gyvenimo kokybė. Todėl galima daryti prielaidą, kad globos įstaigoje teikiamos paslaugos ir jų kokybė yra susijusi su senyvo amžiaus asmenų pasitenkinimu gyvenimu globos institucijoje. Nustatyta, kad globos įstaigoje gyvenantys senyvo amžiaus asmenys paslaugų kokybę suvokia pagal tai, kiek jos yra orientuotos į asmenį (Gečienė ir Gudžinskienė, 2018b). Kita vertus, senyvo amžiaus asmenų gyvenimo kokybę globos namuose lemia ir pasirinkimo laisvė, saviraiška, saugumas, aprūpinimas, įgalinimas, dalyvavimas sprendimų priėmime (Sakaluskaitė ir Šumskienė, 2018). Taigi, ne ką mažiau svarbu atkreipti dėmesį ne tik į bazinę pagalbą, bet ir į laisvalaikio organizavimo, socialinių įgūdžių ugdymo ir užimtumo paslaugas.

Deja, Lietuvoje egzistuoja opi ir vis gilėjanti darbuotojų pritraukimo ir išlaikymo socialinės globos sektoriuje problema (Okunevičiūtė-Neveauskienė ir kt., 2021). Todėl globos įstaigose susiduriama su tokiomis problemomis, kaip žema teikiamų paslaugų kokybė, žemas senyvo amžiaus asmenų savarankiškumo lygis, labai formali globa, kurios metu atliekamos tik būtinosios globos funkcijos, mažai komunikuojama ir nepakankamai paisoma senyvo amžiaus asmens poreikių. Kitaip tariant, didžiojoje dalyje globos įstaigų tiesiog kompensuojamas negalėjimas be pagalbos atlikti kasdieninių veiklų (maitinimasis, apsirengimas, judėjimas ir kt.) (Charenkova, 2019).

Todėl Charenkova (2020) pažymi, kad būtina skatinti savanorystę institucijose ir šviesti visuomenę apie tai, kokią naudą savanoriai teikia globojamiems senyvo amžiaus asmenims. Anot Paplauskienės (2021), savanorystė apima tokius aspektus, kaip laisva valia prisiimtos pareigos, veikla, kuria teikiama tarpusavio pagalba, neapmokamas, tačiau visuomenei naudingas darbas, savirealizacija, veikla, kuri padeda įgyti profesinių ir kitų įgūdžių. Cameron ir kt. (2020) nustatė, kad savanorių įtraukimas į vyresnio amžiaus asmenų priežiūrą globos įstaigose sukuria galimybę pagerinti teikiamų paslaugų kokybę ir atliepti paslaugos gavėjų poreikius. Kadangi savanoris dažnai „užpildo plyšius“, dėl įvairių priežasčių susidariusius, teikiant formalią socialinę pagalbą institucijoje (Hussein ir Manthorpe, 2014). Savanoriai globos įstaigose gali atlikti užduotis, kurios susijusios su socialine pagalba (bendravimas, lydėjimas, transportavimas, informavimas), užimtumo ir laisvalaikio organizavimu (renginių, švenčių organizavimas, mankštos, mezgimo, kitų užsiėmimų organizavimas, knygų skaitymas). Jeigu savanoris yra licencijuotas specialistas, jis gali teikti ir medicininę, psichologinę, teisinę bei kitą pagalbą (Cameron ir kt., 2020; Hussein ir Manthorpe, 2014).

Savanorystės nauda grindžiama senyvo amžiaus asmens ir savanorio sąveika, o jai užtikrinti svarbūs tokie aspektai, kaip savanorio ir globos įstaigoje dirbančio personalo tarpusavio bendradarbiavimas (Stolen, 2022), savanorystės tęstinumas (Huang ir kt., 2022), senyvo amžiaus asmens išitraukimas į savanorio teikiamą pagalbą (Yang ir kt., 2022), draugystė, vienas kito supratimas (de Sandes-Guimarães ir kt., 2023). Šios sąveikos rezultatas (jei ji teigiama ir kokybiška) yra pagerėjusi senyvo amžiaus asmens psichologinė ir fizinė sveikata, gyvenimo kokybė, o savanorio – išsipildę savirealizacijos poreikiai (de Sandes-Guimarães ir kt., 2023). Svarbiausia, savanorio teikiama pagalba yra susijusi su savanorio ir senyvo amžiaus asmens tarpusavio sąveika – ryšiu ir bendravimu. Todėl savanoris turi būti komunikabilus, norėti mokytis ir tobulėti, žinoti srities specifiką, suvokti, kaip jis gali prisidėti ir būti naudingas, būti iniciatyvus, profesionalus, motyvuotas (Jezukevičiūtė ir Skirmantienė, 2015).

Tyrimo metodika ir organizavimas

Mokslinės literatūros analizė. Analizuojant mokslo straipsnius bei kitą mokslinę literatūrą, teisės aktus ir kt., identifikuojamas tyrimo aktualumas, probleminiai klausimai, aptariami jau atlikti moksliniai tyrimai bei esminiai rezultatai, siekiant suprasti pagrindinius dėsningumus, ieškant atsakymų į dar neatsakytus klausimus (Snyder, 2019).

Pusiau struktūruotas interviu pasirinktas todėl, kad tai yra socialinio veiksmo forma, kuri pabrėžia, kaip žmonės interpretuoja ir įprasmina savo patirtį. Interviu metodas naudojamas siekiant suprasti realią situaciją ir priežastis, kodėl taip yra ir kaip ją interpretuoja toje tikrovėje gyvenantys asmenys, išryškinant jų perspektyvą, jausmus, potyrius, nuomonę. Be to, iš anksto numatyti tik bendri klausimai griežtai neformalizuoja pokalbio ir galima sukurti kur kas malonesnę bei atviresnę pokalbiui atmosferą (Mohajan, 2018).

Turinio (angl. content) analizės metodas pasirinktas siekiant susisteminti pusiau struktūruoto interviu medžiagą, identifikuoti prasmes, ryšius ir bendrus požymius (Mohajan, 2018). Analizuojant duomenis taikomi indukcinis ir dedukcinis metodai. Dedukcinis – kai išvados formuluojamos iš bendrų žinių (perėjimas iš bendro prie atskiro), t. y. faktas priskiriamas kokiam nors taisyklei, o iš tos taisyklės daroma išvada. Taip pat taikomas ir indukcinis metodas, kad iš įvairių atskirų faktų būtų galima suformuoti bendras išvadas (Armat ir kt., 2018).

Tyrimo instrumentas. Tyrimo autoriai sudarė 2 klausimynus, iš anksto numatydami 9 klausimus savanoriams (skirtus reflektuoti savanorio, tuo pačiu – ir savo veiklą) bei 6 klausimus senyvo amžiaus asmenims (skirtus įvertinti savanorio indėlį iš šalies). Klausimai sudaryti taip, kad būtų atsakoma į probleminius tyrimo klausimus.

Tyrimo atlikimo procedūra. Tyrimas vyko dvejuose nedideliuose Lietuvos miesteliuose esančiuose socialinių paslaugų centruose. Gavus įstaigos vadovų sutikimus, pasirinkti savanoriai ir senyvo amžiaus asmenys, atitinkantys išsikeltus kriterijus. Sutarta dėl interviu laiko, datos, vietos. Tyrimo dalyviams, kurie savanoriškai sutiko dalyvauti tyrime, suteikta visa informacija apie tyrimą. Etikos principai, kuriais vadovaujamosi tyrime, pristatyti žodžiu. Tyrimas atliktas nuo 2022-11-30

iki 2022-12-02 (pirmojoje įstaigoje) bei 2023-03-06 – 2023-03-07 (antrojoje įstaigoje). Su kiekvienu informantu bendrauta individualiai, giluminis pusiau struktūruotas interviu truko nuo pusės iki pusantros valandos. Informacijos papildymui buvo pateikta papildomų klausimų, kurie padėjo pateikti tikslesnius tyrimo rezultatus.

Tyrimo etika. Šiame darbe vadovaujama šiais etikos principais (Gaižauskaitė ir Valavičienė, 2016): asmens laisvės ir nepriklausomybės gerbimas, informacijos suteikimo tyrimo dalyviui principas, konfidencialumo ir privatumo išsaugojimo užtikrinimo principai, geranoriškumo principas.

Tyrimo imtis ir dalyviai. Tyrimo dalyviai pasirinkti taikant kriterinės atrankos metodą. Savanoriams numatyti kriterijai: minimali 1 metų savanorystės patirtis, padedant senyvo amžiaus asmenims, šiuo metu savanoriauja socialinės globos institucijoje, kurioje globojami senyvo amžiaus asmenys. Senyvo amžiaus asmenims iškelti kriterijai: gyvena įstaigoje, gauna pagalbą iš savanorio. Tyrime dalyvavo trys savanoriai, kurių amžius nuo 63 iki 66 m., visi savanoriai – moterys. Tyrime dalyvavo 7 senyvo amžiaus asmenys, iš jų 4 moterys ir 3 vyrai. Senyvo amžiaus asmenų amžius nuo 66 iki 74 m.

Tyrimo rezultatai ir jų analizė

Atsižvelgiant į tai, jog savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveika priklauso nuo savanorio būdo savybių (Paplauskienė, 2021), atliekant tyrimą buvo aiškinamasi, kokiomis savybėmis turi pasižymėti savanoris, teikiantis pagalbą (žr. 1 lentelę).

1 lentelė

Svarbiausios asmeninės savanorio savybės, teikiant pagalbą senyvo amžiaus asmenims savanorio požiūriu

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
<i>Atsižvelgimas į kito poreikius</i>	Noras padėti	„<...> mėgstu daryti žmonėms malonumą, kad žmogus pajustų teigiamas emocijas <...> labai keista, kai žmonės nusistebi mano elgesiu, man atrodo, kad tai normalu“ (S1)
	Kito poreikių iškelimas virš savųjų	„<...> žmogus turi širdy turėti įdiegtą savanorystę. Turi jaust, kad tu kažką gali duoti kitam. <...> Savanorystė – pirmiausia tas žmogus, o paskui tik aš.“ (S1)
	Altruistiškumas	„Aš pati nieko iš jų nereikalauju, nes man pačiai labai patinka bendrauti, padėti. <...> Nei aš naudos kokios turėjau ir už kurą neėmiau, ir čia dar padariau jai staigmeną <...> man toks malonumas, kad aš žmogui gal paskutinį kartą gyvenime išpildžiau va tokį norą, kur ji nesitikėjo, kad išsipildys. Aš pasitenkinu tuo, kad kitam žmogui gera.“ (S1)
<i>Jausmai, emocijos</i>	„Meilė žmogui“	„<...> Man atrodo, kad svarbiausiai – meilė žmogui. <...> Bet jeigu turi širdy tos meilės kitam, tai galima daug gero nuveikt.“ (S3)
	Nuoširdumas	„Na aš manau grubus, nesąžiningas, piktas žmogus tikrai negali būt savanoriu, niekaip. Nuoširdumas <...>“ (S1) „<...> paprastumas turėtų būt, nuoširdumas.“ (S2)
	Empatija	„<...> Žmogų suprasti reik, reik mokėt bendraut. <...> žinojimas ir supratingumas, nuoširdumas, perpratimas to žmogaus, visa tai turi įveikti.“ (S1)
<i>Savirealizacija</i>	Noras bendrauti	„Komunikabilumas turi būt <...>“ (S2). „<...> Daugumos niekas net nelanko, o darbuotojom neužtenka laiko su kiekvienu paplepėt apie nieką, o aš labai mėgstu bendrauti. <...>“ (S3)
	Prasmingas laiko leidimas	„<...>Kadangi pati jau nebedirbu, tai laisvo laiko marios. Gal tas noras prasmingai jį leisti ir skatina savanoriauti.<...>“ (S3)
	Pripažinimas	„<...> vadovų dėmesys bei pagarba. Ir pati dar jaučiuos naudinga.“ (S3)
	Aktyvumas	„Su vyru seniai kalbėjom, kad seniai savanoriaujam.<...>. Mes rinkdavom ir rūbus, veždavom vaikams, maisto rinkdavom, pinigus, veždavom iš darbovietės, skatindavom aplinkinius.<...>“ (S1)

Pagal 1 lentelėje pateiktus duomenis matyti, kad savanoriai išskyrė 10 pagrindinių savybių, kurios apima: atsižvelgimą į kito poreikius (noras padėti, kito poreikių iškelimas virš savųjų, altruistiškumas), jausmai ir emocijos (meilė žmogui, nuoširdumas, empatija). Anot savanorių, šios savybės jiems yra tarsi savaime suprantamos. Savanorio teikiamos pagalbos prielaidos yra savanorio savirealizacija (siekis prasmingai leisti laiką ir būti aktyviam bei pripažintam). Tai svarbu, nes savanorio siekis realizuoti save įgalina savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveiką, ją palaiko (Liu ir kt., 2020). Tyrime dalyvavę senyvo amžiaus asmenys taip pat pabrėžė panašias savanoriui reikalingas savybes. Senyvo amžiaus asmenys nurodė, kad jiems svarbu, jog savanoris juos suprastų: būtų empatiškas, geranoriškas ir nuoširdus, kantrus, žmogiškas. Taip pat svarbu, kad savanoris pasižymėtų savybėmis, įgalinančiomis bendravimą: pozityvumu, gebėjimu bendrauti, kūrybiškumu.

Tyrimu buvo atskleista, kad dalis savanorių mano, jog jiems nėra būtinos kokios nors specialiosios kompetencijos, o reikalingi tik bendrieji gebėjimai ir teigiamos savybės, nes svarbiausia – kokia savanorio asmenybė. Kita vertus, yra manančių ir priešingai, t. y., kad būtini yra specialieji gebėjimai: medicininės, psichologinės žinios, supratimas apie įstaigos veiklos principus ir kt. Papildomos žinios ir gebėjimai svarbūs, nes padeda teikti aukštesnę teikiamos pagalbos kokybę (Karakaitė ir Kundrotaitė, 2019). Šiuo tyrimu atskleista, kad savanoriams svarbu gebėti tinkamai spręsti ir reaguoti į įvairias savanorystės metu kylančias situacijas, o jeigu savanoris vykdo veiklą pagal kokį nors oficialų projektą, tuomet jis dar turi ir išklaudyti specialius kursus. Vienas savanoris atskleidė, kad, susipažindamas su įstaigos veikla, jis buvo apmokytas ir kaip teikti slaugos pagalbą. Tokiu atveju, kai teikiama ne tik užimtumo ar psichologinės-emocinės paramos pagalba, anot Saunders ir kt. (2019), būtini papildomi mokymai savanoriams (žr. 2 lentelę).

2 lentelė

Savanorio kompetencijų poreikis ir pasiruošimas padėti senyvo amžiaus asmenims globos institucijoje savanorio požiūriu

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Bendrieji gebėjimai ir teigiamos savybės	Teigiamos savybės	„Žmogus savy jau turi, jeigu jis eina savanoriauti, jįsai jau turi širdy turėti tą gyslelę, žinoti, kad yra reikalingas. <...> pirmiausia žmogus turi širdy turėti įdiegtą savanorystę.“ (S1) “Turi jausti žmogus širdimi, ir pats pasitenkinimą tuo.“ (S2)
	Gebėjimas spręsti ir reaguoti į situacijas	„<...> mokėti išspręsti situacijas<...>“ (S1)
Specialieji gebėjimai	Spec. kursai	„Galim palyginti: yra savanorystė, kur prasideda su parašais, ir yra laisvanoriška savanorystė, kur padedi pavieniams. <...> kadangi jau pagal projektą, tai ir praeini atitinkamus kursus.“ (S2) „<...> direktorė pasiūlė pasiklaudyti paskaitos apie savanorystę. Tą paskaitą vedė bibliotekoje savanorės, tik neatsimenu, iš kokios organizacijos.“ (S3)
	Susipažinimas su globos įstaigos veikla	„<...> Pagrindinis pasiruošimas buvo, kai jau pradėjau rimtai savanoriauti. Tada darbuotojos paaiškino visą tvarką, aprodė, kur kas sudėta ir pamokė, kaip keisti pampersus, kaip pamaitinti ir t. t. <...> paklausė, ką dirbu, ar esu susidūrus su sunkiais ligoniais, ar galėsiu padėti maitinti senukus, keisti pampersus. Kaip sakiau, dirbau panašų darbą, tai mano paslaugas maloniai priėmė <...>.“ (S3)
	Medicininės ir psichologinės žinios	„<...> Negaliu tvirtinti, reikia ar ne kokio specialaus pasiruošimo, bet medicininų, psichologinių žinių tai reikia <...>.“ (S3)

Tyrimu buvo atskleista, kad savanoriškos veiklos ypatumai, padedant senyvo amžiaus asmenims globos institucijoje, savanorių požiūriu atsiskleidžia tuo, kad teikiant pagalbą tenkinami individualūs, saviraiškos ir socialiniai poreikiai: „Man svarbiausia, pirmiausia žmogus yra, kuriam noriu kažką duot, tas ir yra savanorystė, kad kažkam, nesvarbu kuo, bet padėt. Kitam žodelio užtenka, kitam pakeliui prie parduotuvės gal kokios duonos reik nupirkti.“ (S1). Svarbiausias yra savanorio ir senyvo amžiaus asmens tarpusavio bendravimas, bendrų veiklų atlikimas, laisvalaikio leidimas.

Vadovaujantis Johnson ir kt. (2022) atliktu tyrimu, galima teigti, kad savanoriai daugiausiai rūpinasi „minkštąja“ globos įstaigose teikiamos pagalbos dalimi, kuri susijusi su emocinės gerovės užtikrinimu. Kitų veiklų jiems dažnai nereikia atlikti, kadangi tuo rūpinasi globos įstaigos darbuotojai. Tačiau savanoriai gali teikti ir papildomas paslaugas, pavyzdžiui, maitinimo, slaugos ir kt., jei geba tą daryti (Cameron ir kt., 2022). Tai atskleista ir šiuo tyrimu. Savanoriai nurodė, kad atlieka įvairias veiklas pagal poreikį, o tos veiklos apima ir senyvo amžiaus asmenų higienos priežiūrą ir maitinimą: „Jeigu reikia, tai padedu pamaitint, išmaudyti, perrengti patalus ar pakeisti pampersus. Kartais darbuotojos paprašo ir aplinką pagrėbštų ar darželį kokį paravėt. Neatsisakau jokių darbų, jei tik sveikata leidžia, einu visur.“ (S3).

Senyvo amžiaus asmenų nuomone, savanoris turi turėti komunikacinių gebėjimų ir patirties, kurie pasireiškia žiniomis, kaip bendrauti su turinčiais negalią asmenimis, gebėti sukurti ryšį ir bendrauti su senyvo amžiaus asmenimis ir turi turėti patirties, bendraujant su skirtingais senyvo amžiaus asmenimis (žr. 3 lentelę). Tai yra labai svarbu, kadangi, anot tyrimo dalyvio, „Jei nesugebės bendrauti savanoris, nieks jo nelauks.“ (IN4).

3 lentelė

Savanorio kompetencijų poreikis ir pasiruošimas padėti senyvo amžiaus asmenims globos institucijoje senyvo amžiaus asmens požiūriu

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Komunikaciniai gebėjimai	Gebėti bendrauti su turinčiais negalią	„Čia gi daug gyvena su proto negaliom. Aš galvoju, kad turėtų būti truputį apsiskaitę.“ (IN1)
	Gebėti sukurti ryšį ir bendrauti	„Manychiau, kad lemia, toks žmogus turi mokėt bendrauti, mokėt prieiti prie mūsų, bet kas gi nemokėtų taip. Labai lemia, labai. Jei nesugebės bendrauti savanoris, nieks jo nelauks.“ (IN4)
Patirtis	Įvairiapusiška patirtis	„Man atrodo, kad turi reikšmės, nes mes visi skirtingi, reikia įvairios patirties, žinių, kad galėtų rūpintis mumis, bendrauti su mumis. Jeigu savanorės bus nesupratusios, jos negalės padėti kam nors.“ (IN3)

Tyrimu atskleista, kad senyvo amžiaus asmenys savanoriškos veiklos ypatumus supranta kaip socialinių santykių kūrimą: malonų ir šiltą tarpusavio bendravimą, artimų santykių kūrimą bei saviraiškos ir individualių poreikių tenkinimą: užimtumo organizavimą, individualių poreikių supratimą ir tenkinimą (žr. 4 lentelę).

4 lentelė

Savanoriškos veiklos ypatumai padedant senyvo amžiaus asmenims globos institucijoje senyvo amžiaus asmens požiūriu

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Socialinių santykių kūrimas	Malonus, šiltas bendravimas	„Bendravimas – šilti pokalbiai, kurių kartais labai trūksta <...>. Buvo malonu, man tai patiko. Norėčiau toliau bendrauti. Kad bendravimo būtų dar daugiau. Vien teigiamos emocijos.“ (IN1) „Būna labai malonu, man patinka, kai aplanko mus, kai organizuoja veiklas mums įvairias. Norėsim toliau bendrauti, kad bendravimo būtų dar daugiau. Kelia teigiamas emocijas. Net nesinori, kad jos išvažiuotų. Taip gerai kartais pasišnekėt su žmogum iš pašalies.“ (IN2) „Bendravimas – va čia pagrindinis dalykas. Daug kalbamės, skaito mums laikraščius, pasakas <...>.“ (IN5)
	Artimi santykiai	„Mes su savanore B. jau seniai bendraujam, gal kokie 4 metai bus. Tai santykiai yra kiek artimesni, negu su kitais. Aš dažnai paskambinu jai, būna ir ji man skambina arba rašo.“ (IN4) „<...>Nėra žodžių pasakyti, kaip mes ją mylim. Labai, labai geras žmogus. Su kiekvienu randa laiko pakalbėti, kiekvienam randa gerą žodį pasakyti. Kai ji ateina, atrodo ir diena gražesnė. Visi labai jos laukiam<...>.“ (IN5)
Saviraiškos ir individualių	Užimtumas	„<...> užėmimas, dienos praskaidrinimas. Labai smagu būna, kada su armonika atvažiuoja. Va tada tikrą šventę padaro. Sakyčiau, kad labai moralškai padeda.“ (IN1). „<...> Suteikia vilties, kad toliau pas mus

poreikių tenkinimas		atvažiuos. Sakyčiau, kad daugiau mums užsiėmimų visokių organizuoja.“ (IN2). „Moralinė, pirmoje eilėje moralinė. Atsiveža akordeoną, dainuojam visi, o kas sugeba, šoka dar. Bet svarbiausia – linksma.“ (IN4). „<...>Susirenkam kartais ir padainuojam. Dar visokių rankdarbių darom. <...> kepam pyragų ar bulkučių kartais <...>.“(IN5). „<...> Buvo ir šaškių konkursėlių suorganizavus, ir koncertuoja <...>“. (IN6). „<...> Mes kelios renkamės padainuoti, su kitom pyragus kepam <...>“ (IN7)
	Individualių poreikių supratimas ir tenkinimas	„Man tai dar ir finansiškai padeda. Savanorė B. visada lauktuvių visokių atveža, sumoka už internetą.“ (IN4). „<...> būna, kad paprašau nueiti į parduotuvę. Labai paslaugi moteris <...>“. (IN6) „Man dar kartais padeda kambarį pasitvarkyt, spintą sutvarko. Daug visokių dalykų darom kartu. (IN7)

Senyvo amžiaus asmenys pabrėžė, kad savanoriška veikla jiems ypatinga ir tuo, kad jie su kai kuriais savanoriais kuria artimus santykius, dėl to jų bendravimas su savanoriu nenutrūksta, kai jis išvyksta iš įstaigos, o tęsiasi nuolatos ir yra palaikomas per nuotolį. Anot Žalimienės ir kt. (2019), senyvo amžiaus asmenims savanorių teikiama pagalba yra viena laukiamiausių. Tai gali būti aiškinama ir šio tyrimo rezultatais: anot senyvo amžiaus asmenų, artimi santykiai su savanoriais pasireiškia tarpusavio supratimu, prisirišimu, meile, šiltu bendravimu. Ši sąveika apibūdinama kaip reikšmingų socialinių santykių kūrimo procesas, kurio metu formuojasi draugystė, vienas kito supratimas, atjauta. Be to, senyvo amžiaus asmeniui savanoris neretai yra emocinę paramą teikiantis asmuo (Moore ir kt., 2021).

Dviejuose socialinių paslaugų centruose gauti tyrimo rezultatai suponuoja, kad savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveika pozityvi, o savanorystės reiškinys yra ypatingai svarbus ir reikalingas institucijoje globojamiems senyvo amžiaus asmenims. Tačiau pirmojoje institucijoje gauti tyrimų duomenys padėjo atskleisti, jog savanoriai, teikdami pagalbą, susiduria ir su iššūkiais (žr. 5 lent.).

5 lentelė

Savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveiką ribojantys veiksniai institucinės socialinės pagalbos teikimo procese senyvo amžiaus asmens požiūriu

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
Instituciniai veiksniai	Įstaigos vadovybės neigiamas požiūris	„Na tai visko gali būt. Gal jos nebenorės čia laiką gaišt su mumis, gal valdžia vėl uždraus lankytis, gal vėl kokios ligos užeis. Savanorės tai labai fainos, bet ne nuo vien jų viskas priklauso.“ (IN1). „valdžios apribojimai“ (IN2). „Iššūkių tiek mums, tiek joms manau nedaug yra, gal didžiausias – susiderinti viską su valdžia, kitais asmenimis.“ (IN3) „Didžiausia bėda yra įstaigos ponios – valdžiažmogės. Tai jos čia ir savanorėms pagalius į ratus kaišo, ir gyventojus nervina“. (IN4)
	Didelis krūvis savanoriui	„<...> kartais matosi, kad pavargsta <...>“ (IN6) „<...>Man norėtūsi, kad dažniau į mano kambarį ateitų, bet gi suprantu, kad ne vien aš esu.<...> Gal daug jai vienai tų žmonių, nes ji stengiasi visus pakalbinti ir aplankyti. Pavargs ji.“ (IN7)
	Jaunų savanorių stoka	„Vaikai dabar nebemyli seniokų. <...> Man neteko matyti jaunų savanorių. Tai gal čia ta problema. <...> galėtų būti jaunesnių ir daugiau tų savanorių, kad galėtų dažniau lankyti mus.“ (IN5)
Individualūs veiksniai	Savanorių laiko stoka	„Šeimos reikalai <...> gal kažkiek ir laiko stoka, žmonės užimti yra, turi ir daugiau veiklų, ne vien pas mus važinėti ir su mumis bendrauti.“ (IN1). „Šeimos reikalai, apribojimai (virusai, ligos).“ (IN2) „Iššūkių tiek mums, tiek jiems manau nedaug yra, gal didžiausias, kad jiems laiko reikia atrasti.“ (IN3)
	Savanorių amžius	„<...> Tik kažin kiek dar galės ji čia vaikščioti. <...> Gal sveikatos nebeturės, gi jau nebe jauniklė, gal pavargs ir norės pati pailsėti. Būtų gerai, kad kuo ilgiau mus lankytų <...>.“ (IN5)

Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad svarbu ir net būtina skatinti savanorystę institucijose (Charenkova, 2020). Labiausiai savanorius motyvuoja išsipildę savirealizacijos poreikiai (de Sandes-Guimarães ir kt., 2023).

Tyrimo duomenimis, savanorių savirealizacijos poreikiai išpildomi abiejose tirtose institucijose, tačiau pirmojoje institucijoje savanoriai teigė susiduriantys su tam tikrais iššūkiais. Įvertinti bei kategorizuoti neigiamas savanoriavimo aplinkybes padėjo senyvo amžiaus asmenų pasisakymai. Nustatyta, kad senyvo amžiaus asmens ir savanorio sąveiką gali riboti instituciniai ir individualūs veiksniai (žr. 5 lent.). Senyvo amžiaus asmenų pasisakymuose jaučiamas noras daugiau laiko praleisti su savanoriais ir nerimas, kad savanorės dėl vienokių ar kitokių priežasčių gali nebeateiti. Kaip pagrindinę savanorių reto ir trumpo lankymosi priežastį senyvo amžiaus asmenys įvardijo vadovybės trukdymą, kurį apibūdino kaip nurodinėjimą ir perdėtą kontrolę: „*Taigi, nurodinėja, kiek laiko pas vieną gyventoją galima būti, su kuo daugiau bendrauti, net ką veikti nurodo.*“ (IN3); „*Tai žinoma. Ir dar kaip. Jeigu savanorė, atvažiavus 30 kilometrų, pas mane gali pabūti tik 15 minučių. Tai kaip čia pavadinti? Ogi gryniausias teroras. Ir išvis net nurodinėja, pas ką eiti, ką veikti. Man tai čia bjaurus elgesys atrodo ir neleistinas*“ (IN4). Savanorio ir globos įstaigoje dirbančio personalo tarpusavio bendradarbiavimas, anot Stolen (2022), yra vienas pagrindinių senyvo amžiaus asmens ir savanorio sąveiką užtikrinančių aspektų. Nuo jo tiesiogiai priklauso, kaip teigia Huang ir kt. (2022), įvardintas savanorystės tęstinumas. Matome, kad pirmojoje tirtose institucijoje šie aspektai yra disfunkcionalūs. Tai gali lemti ir individualius sąveiką ribojančius veiksnius: savanoriauja tik vyresnio amžiaus asmenys, savanoriui tenka didelis krūvis, o dėl vyresnio amžiaus jį atlaikyti sunku. Tai išskiriama kaip iššūkis ir sritis, kurią būtų tikslinga tobulinti, pritraukiant daugiau savanorių, ypačingai – jaunesnių.

Šiuo tyrimu atskleista, kad esminiai savanorių patiriami iššūkiai yra susiję su savanorio veiklos apribojimu ir neigiama sąveika tarp savanorių bei globos įstaigos vadovybės. Savanoriai atskleidė, jog jie norėtų daugiau laisvės tam, kad galėtų teikti įvairias paslaugas senyvo amžiaus asmenims, kad patys galėtų spręsti, kaip padėti senoliui. Savanoriai nurodė ir tai, kad savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveika būtų palankesnė, jei įstaigos vadovai palankiau vertintų savanorius ir jų atliekamą veiklą (žr. 6 lentelę).

6 lentelė

Savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveikos tobulinimas institucinės socialinės pagalbos teikimo procese savanorio požiūriu

Kategorija	Subkategorija	Pagrindžiantys teiginiai
<i>Savanorystės plėtra</i>	Pritraukti daugiau savanorių	„Tam, kad dar geriau būtų senukams, tai reikėtų jaunimą pritraukti. Kiek daug miestelyje jaunų žmonių be darbo slampinėja. Juk galėtų darbo birža už pašalpas paskirti į senelių namus atidirbti. Būtų darbuotojoms lengviau ir jos galėtų daugiau laiko skirti bendravimui. Vadovai čia nuostabūs, tikrai išskėstom rankom priimtų.“ (S3)
<i>Savanorystės įgalinimas</i>	Gerinti sąveiką su įstaigos vadovais	„Iššūkiai – tai su įstaigos vadovais susitarti. Nelabai jos mūsų apsilankymais patenkintos. Gyventojai tai visi džiaugiasi ir laukia mūsų. O vadovai negalvoja kad mes čia kokią didelę pagalbą teikiame. Buvo čia tokių atvejų, kai atvažiavę pas senokus, pasijutom nepageidaujamos. Čia iš valdžios pusės. Netiesiogiai, bet aiškiai davė suprasti, kad mažiau čia lankytumės.“ (S2)
	Daugiau laisvės savanoriui teikti įvairias paslaugas	„Savanorystėje reiktų duoti laisvę bendrauti su žmonėmis, daug kas priklauso nuo įstaigos kuratorių. Sako, kad su visais vienodai turim bendrauti. Kaip mes su visais vienodai, jei, sakykim, močiutė gulinti, negirdinti, kiek prie jos gali ten stovėti ir ką su ja daryti. Vienąkart ieškojom išeities, ką pajvairinti, tai mes sugalvojom padaryti masažus visokius, išsirinkom, kokių turim, vienam masažą rankomis pravarinėjom, kitam – su rutuliukais. Gali visus apeiti, bet gyventojų galimybės labai nevienodos yra.“ (S1)

Analizuojant 6 lentelėje pateiktus duomenis, galima teigti, kad savanorio ir globos įstaigoje dirbančio personalo tarpusavio bendradarbiavimą lemia tai, kiek savanoris bus įgalintas arba

apribotas sukurti ryšį su senyvo amžiaus asmeniu (Stolen, 2022). Vienas iš antrosios įstaigos savanorių atskleidė, kad: „*Pasikalbam su darbuotojomis, su vadovais, kokius rimtesnius darbus ar renginius planuoja, tada ir paprašo mano pagalbos. Būna, kad ir savaitgaliais einu pagelbėt. Man atrodo, kad ir nesutartu laiku nuėjus, esu visada laukiama. Atsiranda ir man kartais kokių reikalų, bet 3-4 kartus per savaitę, tai jau stengiuos apsilankyti. Dėl iššūkių, tai nėra man jų čia. Darbuotojos, direktorė tik džiaugias, kad aš čia lankaus. Ne tik žodžiu atsidėkoja, bet ir dovanėlių įteikia švenčių proga, visada pakviečia į renginius. Labai šaunus kolektyvas ir vadovė puiki.*“ (S3). Vadovaujantis šiuo pasisakymu, galima teigti, kad savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveika tiesiogiai priklauso nuo globos įstaigos administracijos požiūrio į savanorystę. Tyrimu atskleista, kad savanorystė būtų dar veiksmingesnė, jei būtų pritraukiama daugiau savanorių. Tai galėtų padėti spręsti ir senyvo amžiaus asmenų išryškintas problemas, tokias, kaip tenkantis didelis darbo krūvis savanoriui, jų laiko stoka, dėl kurios yra ribojama savanorių ir senyvo amžiaus asmenų sąveika.

Išvados

Socialinės globos institucijose teikiamos paslaugos yra orientuotos į tai, kaip užtikrinti tinkamą senyvo amžiaus asmens priežiūrą (apgyvendinimą, maitinimą, sveikatos priežiūrą ir kt.) bei į laisvalaikio ir užimtumo užtikrinimą. Senyvo amžiaus asmenims pagalbą teikia socialiniai darbuotojai, priežiūrą organizuojantis personalas ir savanoriai. Pastarieji padeda užpildyti institucinės globos metu dėl įvairių priežasčių atsiradusias spragas, tokias kaip bendravimo, laisvalaikio, užimtumo ir kitų, aukštesnių, nei baziniai, poreikių tenkinimas.

Savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveika – tai dviejų pusių kuriama draugystė, ryšys, abipusis supratimas ir bendro tikslo siekimas, todėl ji yra galima tik tada, kai egzistuoja abipusis suinteresuotumas. Savanorio galimybės teikti pagalbą institucijoje globojamam senyvo amžiaus asmeniui yra ribotos dėl žinių, pasiruošimo stokos, todėl pagalba daugiausia susijusi su laisvalaikio ir užimtumo skatinimo paslaugomis ir su socialinėmis paslaugomis (informavimas, judėjimas). Didžiausia ir svarbiausia pagalba, kurią teikia savanoris senyvo amžiaus asmeniui – emocinės gerovės stiprinimas, kuriant tarpusavio santykius ir ryšį. Dėl to savanoris turi būti empatiškas, stipriai motyvuotas, tolerantiškas, jautrus, nuoširdus ir pasišventęs.

Atlikus empirinį tyrimą, nustatyta, kad senyvo amžiaus asmens ir savanorio sąveika yra pozityvi, grindžiama tarpusavio bendravimu, artimų santykių kūrimu, senyvo amžiaus asmens individualių poreikių tenkinimu, laisvalaikio leidimu, kas labai prisideda prie senyvo amžiaus asmens gyvenimo kokybės globos institucijoje gerinimo. Savanorio ir senyvo amžiaus asmens sąveika didele dalimi priklauso nuo savanorio asmeninių gebėjimų (suprasti, užjausti, bendrauti ir kt.), tačiau ne ką mažiau svarbus veiksnys – socialinės globos institucijose dirbančių asmenų požiūris į savanorystę ir savanorių priėmimas. Nuo to tiesiogiai priklauso savanorystės tęstinumas ir sąveikos kokybė. Vadovai, kurie nepakankamai įvertina savanorio teikiamos pagalbos naudą ir svarbą, riboja savanorių apsilankymus įstaigoje, praleidžiamą laiką su senyvo amžiaus asmenimis bei savanorių galimybes teikti įvairiapusę pagalbą. Administracijos darbuotojams reikėtų pasistengti, kad savanoriai jaustųsi laukiami, jų indėlis ir pastangos būtų matomi ir įvertinti, skiriamos užduotys neviršytų galimybių, o paslaugų gavėjai nejaustų galimos įtampos ir per didelės kontrolės.

Literatūra

1. Armat, M. R., Assarroudi, A., Rad, M., Sharifi, H., Heydari, A. (2018). Inductive and deductive: Ambiguous labels in qualitative content analysis. *The Qualitative Report*, 23(1), 219–221.
2. Cameron, A., Johnson, E. K., Lloyd, L., Willis, P., Smith, R. (2022). The contribution of volunteers in social care services for older people. *Voluntary Sector Review*, 13(2), 260–277.
3. Cameron, A., Johnson, E. K., Willis, P. B., Lloyd, L., Smith, R. (2020). Exploring the role of volunteers in social care for older adults. *Quality in Ageing and Older Adults*, 21(2), 129–139.
4. Charenkova, J. (2019). Socialiai globojamų vyresnio amžiaus asmenų įgalinimo aspektai. *Socialinis darbas: patirtis ir metodai*, 23(1), 95–119.

5. Charenkova, J. (2020). *Vyresnio amžiaus asmenų tapatumo tęstinumo prielaidos persikeliant į globos įstaigą*. Daktaro disertacija. Vilnius: Vilniaus universitetas. <https://doi.org/10.15388/vu.thesis.26>
6. de Sandes-Guimarães, L. V., Dos Santos, P. C., Alves, C. P. G. P., Cervato, C. J., Silva, A. P. A., Leão, E. R. (2023). The effect of volunteer-led activities on the quality of life of volunteers, residents, and employees of a long-term care institution: a cohort study. *BMC geriatrics*, 23(1), 1–9.
7. Gaižauskaitė, I., Valavičienė, N. (2016). *Socialinių tyrimų metodai: kokybinis interviu*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
8. Gečienė, J., Gudžinskienė, V. (2018a). Socialinės globos įstaigų, dirbančių su senyvo amžiaus asmenimis, teikiamų paslaugų kokybės vertinimas. *Socialinis ugdymas*, 2, 93–110.
9. Gečienė, J., Gudžinskienė, V. (2018b). Socialinės globos įstaigų, teikiančių paslaugas senyvo amžiaus asmenims, darbuotojų požiūris į teikiamų paslaugų kokybę. *Socialinė teorija, empirija, politika ir praktika*, 17, 37–56.
10. Huang, L., Zhang, F., Guo, L., Chen, Y., Feng, M., You, Y., ..., Liu, Y. (2022). Experiences and expectations of receiving volunteer services among home-based elderly in Chinese urban areas: A qualitative study. *Health Expectations*, 25(6), 3164–3174.
11. Hussein, S., Manthorpe, J. (2014). Volunteers supporting older people in formal care settings in England: Personal and local factors influencing prevalence and type of participation. *Journal of Applied Gerontology*, 33(8), 923–941.
12. Jezukevičiūtė, D., Skirmantienė, J. (2015). Savanoriškos veiklos metu įgytų kompetencijų svarba darbo rinkoje: darbdavių nuomonė. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 15(1), 61–83.
13. Johnson, E. K., Cameron, A., Willis, P. B., Lloyd, L., Smith, R. (2022). ‘Extra hands’ or the ‘icing on the cake’? The boundaries of the volunteer role in formal care settings in England. *International Journal of Care and Caring*, 7(3), 425–440.
14. Karakaitė, B., Kundrotaitė, G. (2019). *Savanorystės esamos situacijos analizė*. <http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2019/12/Savanoryst%C4%97s-esamos-situacijos-analiz%C4%97.pdf>
15. Kvieskienė, G., Čiužas, R., Vaicekauskienė, V., Šalaševičiūtė, R. (2015). *Kompleksinė pagalba neįgaliems asmenims*. Mokslo studija. Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla.
16. Liu, Y., Duan, Y., Xu, L. (2020). Volunteer service and positive attitudes toward aging among Chinese older adults: The mediating role of health. *Social Science & Medicine*, 265, 113535.
17. Masaitienė, D., Sinkevičienė, S. (2021). *Savanorių darbo su vyresnio amžiaus žmonėmis gidas*. <https://www.lietuvossamarieciai.lt/wp-content/uploads/2021/01/Savanoriu-darbo-su-vyresnio-amziaus-zmonemis-gidas.pdf>
18. Mohajan, H. K. (2018). Qualitative research methodology in social sciences and related subjects. *Journal of Economic Development, Environment and People*, 7(1), 23–48.
19. Moore, A., Motagh, S., Sadeghirad, B., Begum, H., Riva, J. J., Gaber, J., Dolovich, L. (2021). Volunteer Impact on Health-Related Outcomes for Seniors: a Systematic Review And Meta-Analysis. *Canadian geriatrics journal: CGJ*, 24(1), 44–72. <https://doi.org/10.5770/cgj.24.434>
20. Okunevičiūtė-Neveauskienė, L., Žalimienė, L., Junevičienė, J. (2021). Kokio darbo pageidauja jaunimas ir ką siūlo pagyvenusių žmonių globos sektorius. *Filosofija. Sociologija*, 32(2), 118–125.
21. Paplauskienė, A. (2021). Savanorystė, kaip žmogiškasis išteklius, teikiant viešąsias socialines paslaugas savivaldybėje. *Jaunųjų mokslininkų darbai*, 1(51), 31–47.
22. Sakalauskaitė, S., Šumskienė, A. (2018). Senyvo amžiaus asmenų gyvenimo kokybės pokyčiai patekus į socialinės globos namus. In *Verslas, technologijos, biomedicina: inovacijų išvalgos. Respublikinė mokslinė-praktinė studentų konferencija: straipsnių rinkinys*, 1, p. 441–447.
23. Saunders, R., Seaman, K., Graham, R., Christiansen, A. (2019). The effect of volunteers’ care and support on the health outcomes of older adults in acute care: a systematic scoping review. *Journal of clinical nursing*, 28(23–24), 4236–4249.

24. Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 104, 333–339.
25. *Socialinių paslaugų katalogas* (2023). Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93 (LR socialinės apsaugos ir darbo ministro 2022 m. birželio 30 d. įsakymo Nr. A1-451 redakcija). Suvestinė redakcija nuo 2023-07-18 iki 2023-09-30. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.274453/asr>
26. Stølen, K. M. S. (2022). Volunteers do the fun stuff—Experiences from volunteer–professional caregiver cooperation in nursing homes. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 36(3), 803–814.
27. Yang, H. L., Zhang, S., Zhang, W. C., Shen, Z., Wang, J. H., Cheng, S. M., ..., Li, Z. Y. (2022). Volunteer service and well-being of older people in China. *Frontiers in Public Health*, 10. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.777178>
28. Žalimienė, L., Junevičienė, J., Blažienė, I., Miežienė, R. (2019). *Lūkesčiai dėl globos senatvėje: socialinės paslaugos ir jų organizacinės formos*. Mokslo studija. Lietuvos socialinių tyrimų centras. https://www.lstc.lt/wp-content/uploads/2020/01/Lukesciai_del_globos_senatveje.pdf